

Cigándi Tájgazdálkodási és Árvízvédelmi Program

Hírlevél – 6. szám

Környezetvédelmi
és Vízügyi
Minisztérium

Tisztelt Olvasó!

A Cigánd-Tiszakarádi tározó átadásával a hazai árvízvédelem új és a korábbiaknál várhatóan hatékonyabb létesítménye lép szolgálatba a Tisza mentén élők élet- és vagyónbiztonsága növelésére. A szakemberek olyan műszaki megoldásokat kerestek az árvízveszély elhárítására, amelyek a következő évtizedekre is megnyugtató megoldásokat nyújthatnak a folyó mégoly szeszélyes és erőteljes kitöréseinek megfékezésére. Hírlevelünkben – amely a tározó átadásának alkalmából jelenik meg – interjút olvashatnak Jakus Györggyel, a tározó építéséért felelős Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság műszaki igazgatójával, valamint Vinnai Miklóssal, a Bodrogmenti Vízgazdálkodási és Talajvédelmi Társulat elnökével.

A biztonság az első szempont

A Cigánd-Tiszakarádi árapasztó tározó építése számos tanulsággal szolgált mind a beruházó Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóságnak (VKKI), mind a kivitelezőnek, s nem utolsósorban az érintett gazdálkodóknak. Hazánkban eddig nem volt példa hasonló műszaki megoldásra, így a megszerzett tapasztalatok értékesek a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése megvalósításában. Beszélgetés Jakus Györggyel, a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság műszaki igazgatójával.

A hazai árvízvédelemben mérföldkő a Cigánd-Tiszakarádi árapasztó tározó. Ez az első olyan műszaki létesítmény, amely már az új árvízvédelmi elveken alapulva jött létre.

Kétségtelen, most új és az eddigiekhez képest merőben más szemléletben készült el az árapasztó tározó. Az alkalmazott műszaki megoldások természetesen már jól ismertek, de az, hogy nem a gátakat magasítjuk az árvízveszély elkerülésére, hanem szabályozott körülmények között kivezetjük a nagyvízi mederből az árvízkor keletkező káros víztöbbletet – ilyen nagy folyónál valódi újdonság.

Miért kellett szakítani a már jól ismert módszerrel – a gátak magasságának emelésével, a töltések erősítésével?

Az egyre szélsőségesebb időjárási helyzetek, a folyamatosan változó körülmények erre szorítottak bennünket (nem emelhetjük az égig a gátakat). Biztosan emlékeznek az elmúlt esztendő tiszai árvizeire, amelyek egyre nagyobb víztömeeggel érkeztek és így mindig nehezebb volt gátak között tartani a háborgó folyót. 2001 évben ez nem is sikerült, Tarpánál átszakadt a gát. A gátak további magasítása azonban számtalan kockázatot rejt magában. Olyan földművekről van szó, amelyek helyi anyagok felhasználásával készültek, készülnek, s az eddig elvégzett magasítások hagyományosan a szerkezetüké tették a létesítményeket, ezért belső szerkezetük nem egynemű. Emellett az altalaj szerkezete is nagyon változatos képet mutat. A gát magasítása esetén a megnövekedett víznyomás sokszorosan megnöveli a talajtörés veszélyét. További gond a keresztező műtárgyak helyzete, a folyón átívelő hidak megemlése, az érintett utak áthelyezése és még sorolhatnám. Olyan megoldást kellett találnunk, ahol az eddigi tapasztalt legmagasabb árvízszintet akár egy méterrel meghaladó árvíz sem

jelent veszélyt az itt élők számára. Az elv, amit alkalmazunk egyszerű: teret adunk a folyónak azzal, hogy a tározókban kivezetett vízmennyiséggel csökkentett víztömegnek kell elférnie a jelenlegi mederbe. A 11 db üzembe helyezésével (1,5 milliárd tározási térfogat) lehet a célt (1m vízszintcsökkenés) teljesíteni. A tározók folyamatos belépése egyre nagyobb biztonságot teremt, A Cigánd-Tiszakarádi tározó üzembe helyezése 15-20 km szakaszon érezteti a hatását, maximum 25 cm vízszintcsökkenést eredményezve.

Hogyan tudják kézben tartani a megáradt folyót, ha kinyitják a tározót?

A Cigánd-Kisvárdai közötti út tiszai hídjáról a Cigándra vezető út mellett épült beeresztő-leeresztő műtárgy játssza ebben az egyik legfontosabb szerepet. Zsilipein másodpercenként 550 köbméter víz áramolhat át, pillérei több mint 9 méter magasak és a szerkezet 43 méter széles. A zsilipeket elzáró táblák másfél centiméter vastag acélból készültek annak érdekében, hogy gond nélkül ellenállhassanak a rendkívüli víznyomásnak is. Ezzel a műtárggyal szabályozhatjuk a víz beáramlását és kiáramlását egyaránt. A már bent lévő víz megtartásáról elsősorban a tározó töltései gondoskodnak. Teljes hosszuk csaknem 24 kilométer, tetejükön öt méter szélesek és a víz felőli oldalukra több méter mélyen vízzáró réteget építettünk be. A hullámzás káros hatásainak kivédésére pedig erdősávokat telepítettünk.

Milyen változást hozhat a helyieknek a tározó?

Elsősorban az árvízi biztonságot, hiszen ez a fő szempont a tározó tervezésénél és kivitelezésénél. Másrészt a tájgazdálkodási műtárgyak beépítése rugalmasabb vízgazdálkodás végrehajtását teszi lehetővé. Az alacsony szinten kiépített vízkivételi mű a térség eddigieknél jobb vízpótlását is lehetővé teszi. A tájgazdálkodási létesítmények lehetőséget adnak újfajta, a táj adottságaihoz jobban illeszkedő gazdálkodási formák visszatéréséhez és elterjedéséhez. Ez már az itt élőkön múlik. A mi feladatunk az volt, hogy megteremtsük és a lehető legmagasabb szinten biztosítsuk az élet- és vagyónbiztonságot a folyó mentén élőknek, hogy ne kelljen félniük a folyótól, az elszabadult elemek ne fenyegetsenek senkit. Ezt a tározó átadásával elértük.

A siker az összefogásban rejlik

A Cigánd-Tiszakarádi árapasztó tározó nem csupán az árvízvédelmet, hanem a tájgazdálkodást, vagyis a tájhoz illeszkedő gazdálkodási formák elterjedését is elősegítheti. A tájgazdálkodáshoz szükséges vízkormányzási lépéseket a Bodrogmenti Vízgazdálkodási és Talajvédelmi Társulat hangolja össze. Vinnai Miklóst, a társulat elnökét arról kérdeztük, miként valósulhat mindez meg.

Az árapasztó tározó átadásával újabb feladatot kap a társulat: meg kell terveznie a tájgazdálkodási rendszer vízellátását és üzemelési rendjét.

A társulat nem most találkozik először a kérdéssel, készülünk rá. Miről is van szó? Lényegében helyre kell állítanunk a kistáji vízkörforgásokat. Ez így egyszerűen hangzik, de ha azt mondom, hogy e mellett összhangot is kell teremteni az árvízvédelem, belvízvédelem és a gazdálkodási igények között, akkor képet alkothatunk a feladat összetettségéről. A tározóban, illetve az ahhoz kapcsolódó tájgazdálkodási mintaterületeken nagyrészt rét- és legelőgazdálkodás zajlik. A program keretében megépített rendszer e területek gazdálkodói igény szerinti működtetést szolgálja. A vízpótlás tájgazdálkodási szempontból akkor a legeredményesebb, ha a tározó felszíne megfelelően tagolt, s az árasztás idején a gyorsan felmelegedő sekélyvizű elborítások mellett tisztavízű, mély vonulatok is előfordulnak. A tájgazdálkodás vízigénye évenként változó lesz annak függvényében, hogyan alakul az adott évben a Bodrogköz felszíni és felszín alatti vízháztartása. Területi vízgazdálkodási szempontból meghatározó szerepet játszik ebben majd a téli csapadék, annak olvadási folyamata, valamint a talajnedvesség és talajvízszint téli-tavaszi jellemzői. Ezek, valamint az éppen érkező tiszai árhullám

sajátosságai – magassága tartóssága, időpontja – figyelembevételével az árasztás megkezdése előtt minden évben meg kell határozni a tájgazdálkodási célú vízmennyiséget és vízhozamokat.

A gyakorlatban miként valósulhat meg mindez?

A tájgazdálkodási mintaterületek vízpótlását – elárasztását – a mindenkori tiszai vízjáráshoz igazodva, valamint a belvíz-helyzet figyelembevételével március-április hónapban lehet végezni. A vízkivezetés megkezdése előtt a tájgazdálkodási műszaki létesítményeket üzemeltető szervezetének egyeztetni kell a területen gazdálkodókkal és egyéb érdekelttel.

Ki állja majd a költségeket?

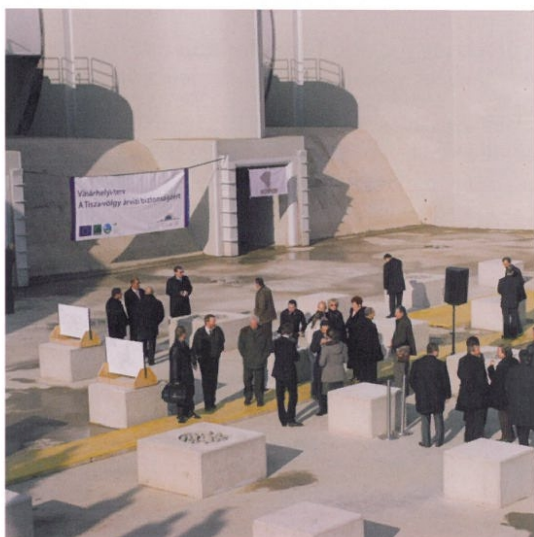
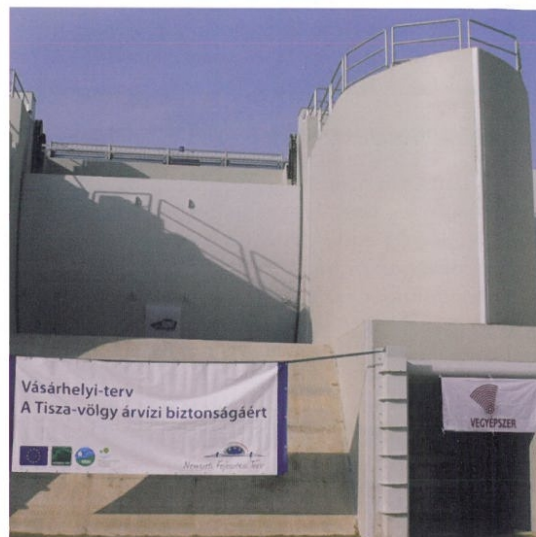
A tájgazdálkodási célú műszaki vízkormányzó létesítményeket üzemeltető szervezetet a társulaton belül tervezzük működtetni. A vízgazdálkodási létesítmények tájgazdálkodáshoz is kapcsolódó zsilipek, átereszek, vágók stb. működtetésének és fenntartásának fedezetét a társulatnak juttatott állami támogatások mellett a tájgazdálkodó szervezet differenciált érdekeltségi hozzájárulása biztosítaná.

Mindezt akkor, ha megalakulhat ez a szervezet és megindul a tájgazdálkodás.

Azt gondolom, hogy erre sor kerülhet a következő esztendőben. Ma még vannak nyitott kérdések, problémák, amelyeket az érintett hatóságok is ismernek és igyekeznek orvosolni, főleg azokat, amire saját hatáskörükben jogosultak. A kérdés az, hogy a területalapú mezőgazdasági támogatáshoz képest a megváltozott gazdálkodási feltételek és a tájgazdálkodással összefüggő támogatás hatására milyen termelési struktúra valósítható meg, s ez a jelenlegi helyzethez viszonyítva mennyivel jobb, biztonságosabb, és kiszámíthatóbb megélhetést biztosít a gazdálkodóknak. A gazdák készek a váltásra, ha anyagi veszteség nem éri őket. A tájgazdák céljait szolgálva a társulaton belül önálló elszámolású egységként főmértékek alakul, amely szervezi munkákat, illetve a tájgazdálkodási rendszer üzemeltetését, így azt reméljük, hogy mindenki megtalálhatja számítását ebben az újonnan induló, az országban elsőként megvalósuló kezdeményezésben.

Átadták a tározót

2008. november 14-én, ünnepélyes keretek között – adták át a Cigánd-Tiszakarádi árapasztó tározót. Szabó Imre környezetvédelmi és vízügyi miniszter ez alkalmából elmondott beszédében kiemelte: a Vásárhelyi-terv a magyar vízügy egyik legnagyobb szabású fejlesztése, ami jelentős mértékben növeli a Tisza mentén élő másfél millió ember árvízi biztonságát. A most átadott tározó az első a tervek szerint 2013-ig megépülő hatból. Az Új Magyarország Fejlesztési Tervben 110 milliárd forint áll rendelkezésre a Vásárhelyi-terv továbbfejlesztésére. Ez az összeg a többszöröse annak, mint amit az elmúlt években erre a célra a költségvetés biztosítani tudott. – jelentette ki Szabó Imre, hozzátéve, hogy várhatóan 2009 első félévében adják át VTT második elemét, a Tiszaroffi árapasztó tározót.

Az Európai Unió által társfinanszírozott projekt.

Elérhetőségeink:

Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság – Kedvezményezett
1012 Budapest, Márvány utca 1/d.
Levélcím: 1253 Budapest, Pf. 56.
Központi telefonszám: +36-1/ 225-44-00
www.vkki.hu

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Fejlesztési Igazgatóság
1135 Budapest, Váci út 45.
Levélcím: 1399 Budapest, Pf: 677
Központi telefonszám: +36-1/ 238-6666
www.fi.kvvm.hu

Infovonal:
06 40 638 638
nfu@meh.hu · www.nfu.hu